

Lausuntopyyntö: HE 69/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Torstai 10.10.2024 klo 10:45

Batulo Essak, African Care ry

Yleisesti:

Kiitän mahdollisuudesta antaa lausunto lakivaliokunnalle rikoslain muuttamisesta naisen sukuelinten silpomisen rangaistavuudesta. African Care ry on tehnyt naisten ja tyttöjen ympärileikkauksen vastaista vaikuttamis- ja yhteisötyötä jo vuodesta 2001 saakka ja teemme vaikuttavaa työtä sekä Suomessa että Somaliassa.

Tyttöjen ja naisten ympärileikkaus on ihmisoikeusrikkomus ja sukupuolittuneen väkivallan muoto, jolla tarkoitetaan ulkoisten genitaalien leikkaamista ja/tai vahingoittamista joko osittain tai kokonaan. Sillä ei ole mitään myönteisiä vaikutuksia naisten/tyttöjen terveyteen, vaan sen sijaan aiheuttaa vakavia fyysisiä ja psyykkisiä terveyshaittoja. Kyse on hyvin vanhasta ja haitallisesta perinteestä, joka perustuu syvään sukupuolten väliseen epätasa-arvoon ja tyttöjen ja naisten oikeuksien, koskemattomuuden ja hyvinvoinnin räikeään polkemiseen.

Kannatan esitystä naisten ja tyttöjen ympärileikkauksen/silpomisen tarkemmasta säättämisestä rikoslakiin. Lain tavoite ja tarkoitukset ovat hyviä, mutta lainsäädännön noudattamisen lisäksi tarvitaan resursseja ja panostuksia silpomisen ehkäisyyn ja lopettamisen käytännön toteuttamiseen. Tähän on nyt kiinnitettävä entistä enemmän huomiota, kun esimerkiksi monen yhteisötyötä tekevän järjestön rahoitusta ollaan leikkaamassa.

Huomioita lakimuutoksesta

Tällä lakimuutoksella voidaan vaikuttaa erityisesti ammattilaisten ja viranomaisten vastuun ja osaamisen selkeyttämiseen, puuttua ympärileikkausten ja silpomisen valmisteluun ja välittää selkeämpi viesti perinteen vahingollisuudesta ja vaarallisuudesta.

Lakimuutoksella voidaan paremmin varmistaa viranomaisten, ammattilaisten ja muiden silpomista mahdollisesti kohtaavien tahojen vastuu perinteen ennaltaehkäisyssä ja asiaan puuttumisessa. Lainsäädäntö voi paremmin selkiyttää asiantuntijoiden vastuuta ja velvoittaa ottamaan huomioon perinteen monipuolisuus ja siihen vaikuttavat useat tekijät. Erityisen tärkeä näkökulma on esimerkiksi asiakastyössä ja tyttöjen ympärileikkauksesta keskusteltaessa ottaa huomioon, ettei leikkaamista kannattavan vanhemman motivaatio ole ”paha”, vaan toiveena on suojella tyttöä. Ammatilaisen tehtävänä ei ole arvostella tai tuomita, vaan hänellä on velvollisuus ottaa ympärileikkaus puheeksi ja kertoa sen laittomuudesta Suomessa. Ammatilainen voi havainnollistaa millä tavoin leikkaamattomuus suojelee tyttöä, hänen ihmisoikeuksiaan sekä henkistä ja fyysistä hyvinvointiaan.

Ympärileikkauksen ja silpomisen valmistelu on tärkeä osa uutta lakimuutosta, jolla voidaan lainsäädännöllisesti paremmin varmistaa ennaltaehkäisy. Tässä on myös tärkeää peräänkuuluttaa monen tahon ja viranomaisen vastuuta asiaan puuttumisessa. On tärkeää,

että laissa tunnistetaan tarkemmin eri toimijat ja tahot, jotka voivat vaikuttaa ympärileikkauksiin puuttumiseen ja ennaltaehkäisyyn.

Yhtälailla lainsäädännön muuttamisella välitetään aiheellinen viesti perinteen perusteellisesta epäoikeudenmukaisuudesta ja vahingollisuudesta naiselle ja tytölle. Kuitenkaan pelkällä lainsäädännöllä ei pystytä korjaamaan ongelmaa kokonaisuudessaan, vaan lainsäädännön lisäksi tarvitaan pitkäjänteisesti rahoitettua naisten ja tyttöjen ympärileikkausten vastaista työtä.

On tärkeää huomioida, miten sukupuolittuneen eriarvoisesta perinteestä naisten ja tyttöjen ympärileikkauksesta on kyse. Tässä tapauksessa nimenomaan sukupuoli usein asettaa naisen ja tytön alttiiksi väkivallalle, joka perustuu vanhoihin ja vahingollisiin käsityksiin. Nais erityinen näkökulma on tärkeää säilyttää lainsäädännössä tunnistamalla perinteen sukupuolittuneet erityispiirteet. Nais erityisen näkökulman huomiointi ei poissulje sitä, että pystymme samalla turvaamaan myös mm. intersukupuolisten oikeuden koskemattomuuteen, kunhan se myös lainsäädännön kirjauksissa huomioidaan.

Mitä muuta tarvitaan?

Pelkällä lakipykälällä ei naisten ja tyttöjen ympärileikkauksia estetä, vaan ennaltaehkäisyä ja asiaan puuttumista parannetaan vahvistamalla sosiaali- ja terveydenhuollon resursseja, kouluttamalla ammattilaisia ja henkilökuntaa puheeksiottamisesta ja panostamalla yhteisötyötä tekevien järjestöjen toimintaresursseihin.

Erityisen tärkeää on perinteen puheeksiottaminen ja sen toimintaedellytysten selkiyttäminen. Lainsäädäntö voi osaltaan saada aikaan selvemmat ohjeet siitä, miten ottaa silpominen puheeksi, mutta tarvitaan enemmän koulutuksia, perehdytyksiä ja asiantuntijatiedon jakamista valtakunnallisella tasolla.

Järjestöt tekevät todella merkityksellistä työtä ympärileikkausten ennaltaehkäisyn ja puuttumisen eteen. Järjestöt ja kotouttavaa toimintaa järjestävät tahot pystyvät parhaiten tavoittamaan ihmisiä, jotka tarvitsevat tukea ja puheeksiottoa perinteen katkaisemiseksi. Lainsäädännön lisäksi on turvattava järjestöjen tekemän yhteisötyön rahoitus ja lisättävä silpomisen vastaiseen työhön kohdennetun resursoinnin määrää.

Ehkäisevää työtä on tehtävä koko Suomen laajuudella ja siihen on osallistuttava kaikkien niiden tahojen, jotka arjessa ja sen ulkopuolella tavoittavat kohderyhmää. Koulutusta ja taloudellisia resursseja on lisättävä valtakunnallisesti.

Lakiuudistuksessa kaikkein tärkeintä on, että se tarpeellisen viestin välittämisen lisäksi velvoittaa myös käytännön toimiin. Samalla on huolehdittava siitä, että tarkempi kriminalisointi ei nosta kynnystä aiheesta puhumiseen tai muuten vaikuta kielteisesti ongelman tavoittamiseen. Aiheesta on puhuttava lainsäädännöstä huolimatta ja kaikkien yhteiskunnan toimijoiden on osallistuttava ennaltaehkäisevään työhön.